

κοινοτήτων καὶ τῶν ἐλευθέρων συνεταιρισμῶν, θεσμῶν, οἵτινες στοιχειωδῶς μὲν ὑπῆρχον ἐν ταῖς ἀδελφότησι τῶν πατέρων ἡμῶν, ἔλαβον δὲ ἐπιστημονικωτέραν ὑπόστασιν, διὰ τῶν ἐθνικωτάτων ἐκείνων σωματείων, ἅπερ καλοῦνται ἀδελφότητες, ἑταιρίαι ἢ Σύλλογοι, διὰ τῶν σωματείων ἐκείνων, ἅπερ ἀνέρχονται κλιμακῆδόν ἀπὸ τῆς μερικῆς ὑπὲρ ἐνὸς σχολείου, ὑπὲρ μιᾶς κοινότητος μερίμνης, εἰς τὴν γενικὴν ὑπὲρ μιᾶς ἐπαρχίας καὶ εἰς τὴν γενικωτάτην πασῶν, τὴν ὑπὲρ σύμπαντος τοῦ ἔθνους, καὶ συνδεόμενα ἐλευθέρως μὲν, ἀλλ' ἀναποσπάστως συναποτελοῦσι τὴν ἀόρατον ἀλλὰ πραγματικὴν ἐνότητα τῆς ἐνεργείας. Ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας συνδεόμενος μετὰ τῆς ἐνότητος τῆς ἐνεργείας εἶναι, ἀγαπητοὶ συμπολίται καὶ ἀδελφοί, ἡ μόνη βᾶσις τῆς προόδου τῶν ἐθνῶν, ἂν ᾗναι ἀληθὲς ὅτι οἱ δύο μεγάλοι καὶ ἀναπόσπαστοι παράγοντες τῆς προόδου εἰσὶν ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ τάξις. Ἐὰν δὲ, ὡς ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει, ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ συνυπάρχη καὶ ἡ τάξις, μὴ λησμονήσωμεν ὅμως ὅτι πάντοτε αἱ ἐλευθερίαι τῶν ἐθνῶν κατεστράφησαν ἐν ὀνόματι τῆς τάξεως καὶ τῆς νομιμότητος, ὅπου δὲ κατεστράφησαν ἀπεμαρᾶνθη πᾶσα ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, πᾶν γενναῖον αἰσθημα, καὶ τὸ ἔθνος εὐρέθη ἐν κινδύνῳ ἀδύνατον νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτό. Τηρήσωμεν ἄρα τοὺς πατέρας ἡμῶν θεσμούς, οὓς τὰ σοφώτατα τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης ν' ἀπομιμηθῶσι προθυμοῦνται, ἀναπτύσσοντες μόνον αὐτοὺς κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας. Τηρήσωμεν ἰδίᾳ τοὺς θεσμούς τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῶν ἐλευθέρων συνεταιρισμῶν θεσμούς, οἵτινες τοσοῦτον ἀγλαῶς ἔκαρποφόρησαν καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ταύτῃ πολίχνῃ, προσπαθοῦντες μόνον ὅπως συνενῶμεν τὰς ἐνεργείας ἡμῶν, ὅπως μὴ ἐκ κομματικῶν παθῶν καὶ ἐξ ἀτομικῶν μικροφιλοτιμιῶν διαιρῶμεθα. Τοῦτο